

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Vlterior probatio libertatis opinandi ex libertate ad credendum, necnon ad
judicandum de proximo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

rus cum actu assentiendi ratione illius possibilitatis, & spei pro posteriori eventu concursus motivorum invicem oppositorum cum anticipi excessu mutuo. Eadem igitur ratione, qua apud omnes est indubitata libertas exercitii, admitti quoque ab omnibus debet libertas specificationis quoad actus opinativos, suppositis proportionaliter supponendis, uti perspicui clare potest in exemplo nuper proposito art. 116. Optimo proinde consilio D. Thomas eadem individua, ac uniformi assertionione complexus est libertatem ad assensum, & dissensum, necnon ad utrumvis eorum, & ad utrumvis, necnon utriusque suspensionem sub motivo, seu motivis non convincentibus intellectum.

Ultior probatio libertatis opinandi ex libertate ad credendum Deo, necnon ad iudicandum de proximo.

ART. CXVIII. **S**ubjungo superiori discursui duplex argumentum convincens, nisi fallor, à fortiori. Primum sumitur ex libertate respectu fidei divinæ. Respectu actus fidei, quo credimus Deo, datur libertas specificationis, atque intellectus potest determinari imperio voluntatis, ut reiectis argumentis, & motivo fidei divinæ sibi sufficienter propositis assentiat utriusque hæresum, & errorum. Ergo potest similiter determinari intellectus imperio voluntatis, ut assentiat motivo minoris reipsum probabilitatis præ motivo probabilitatis reipsum maioris, ac proinde datur libertas specificationis ad opinandum in utramlibet partem sub motivis fallibilibus invicem disparibus disparitate exposita prius. Consequentia tenet à fortiori. Quia nullius opinionis probabilis motivum potest superare tanto cum excessu motivum cuiusquam alterius opinionis verè probabilis apud ipsum opinantem, quanto cum excessu superant argumenta, & motivum fidei Catholicæ, rationes omnes, & motiva hæresum, errorumque oppositorum, ut est in confesso apud omnes Catholicos, & apparet clare ex iis, quæ diximus lib. 6. curs. Theolog. quæst. 18. Antecedentis veritatem ostendi peculiari fundamento in eodem libro quæst. 27. Addo nunc suffragium. D. Thomæ, & communem consensum Theologorum D. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 4. dicit sic. Assentit autem intellectus alicui dupliciter. Uno modo, quia ad hoc moveatur ab ipso objecto, quod est per se ipsum cognitum, sicut patet in principis primis, quorum est intellectus; vel est per aliud cognitum, sicut patet de conclusionibus, quorum est scientia. Alio modo intellectus assentit alicui, non quia sufficienter moveatur ab objecto proprio, sed per quandam electionem voluntariè declinans in unam partem magis, quam in aliam. Et siquidem hoc fit cum dubitatione, & formidine alterius partis, erit opinio. Si autem sit cum certitudine absque tali formidine, erit fides. Ubi manifestè attribuitur liberæ electioni voluntatis non solum, ut intellectus propositio motivo fidei declinet, vel non declinet ad actum fidei, sed etiam quod ad eum actum declinet potius, quam ad actum oppositum, idque traditur esse commune actui opinionis, prout à nobis modo intenditur. Quod autem Divus Thomas hic non agit de libertate indirecta tantum, quatenus voluntas potest divertere intellectum à consideratione argumentorum, & motivi fidei, eundemque applicare ad consideranda seorsum motiva

errorum, & sic demum inducere in actum credendi, & errandi, patet ex contrapositione necessitatis respectu scibilium, quam immediate determinari ad actum potest intellectus indirectè contrarium, si abstrahatur à consideratione demonstrationum, & applicetur ad solam contrarietatem philosophatum, vel testimoniorum considerationem. Loquitur ergo D. Thom. de libertate directa ad credendum, & discredendum, dum intellectus actualiter considerat rationes, & motivum credendi, estque proximè dispositus ad credendum, succedat primum voluntatis imperium per liberam electionem ejus partis, præ opposita. Idem habetur quæst. 2. art. 1. ad 3. Intellectus credentis, ait, determinatur ad unum non per rationem, sed per voluntatem, & idem assensus hic accipitur pro actu intellectus, secundum quod à voluntate determinatur ad unum. Præterea D. Thomam in his questionibus de fide agere de libertate ad ipsam non indirectè, ac remota, sed de directè, ac proxima, dum actualiter considerat motivum proximè sufficiens ad credendum, manifestè inibi quam clarissimè S. Doctor quæst. 1. art. 1. ubi cum in corp. præmisisset. Ipsum autem credendum actus intellectus assentientis veritati divinæ ex imperio voluntatis à Deo mota per gratiam. Deinde ad 2. addit expositionem istam. Dicendum quod in scientia non possunt considerari, scilicet ipse assensus scienti ad rem scitam, & consideratio rei scite. Assensus autem scienti non subijcitur libero arbitrio, quia scienti cognitum ad assentiendum per efficaciam demonstrationis; & alioquin scientia non est meritioris, sed consideratio actualis scientiæ subijcitur libero arbitrio. Est enim in potestate hominis considerare, vel non considerare; & idem consideratio scientiæ potest esse meritiora, si referatur ad finem charitatis, id est ad honorem Dei, vel utilitatem proximi. Sed in utrumque subijcitur libero arbitrio, & idem quantum ad utrumque actus fidei potest esse meritioris. Quia post hæc omnia per subtilissimos interpretationum circuitus molitur D. Thomam, aut nobis subtrahere, aut ad oppositam trahere sententiam, non is sincere illum reveretur, sed genuflexus colaphizat. Certe Capitanus accuratus interpres, & fides allecia Angelici Præceptoris, usque adeo non differtur libertatem specificationis quoad actus fidei, & opinativos, ut plus etiam illi indulgeat, quam patet, ut perspicui potest ex 1. 2. q. 65. ad art. 4. & Mag. S. Thomam pugil. acer controversiarum Thomisticarum tam libertatem quoad actum fidei ita tradit, ut loquente potius tanquam indubitata, quam probabile videatur 2. 2. disp. 3. art. 1. Et P. Luisius Tertius disput. 29. dub. 1. eandem dicit esse communem sententiam, & sibi certam, & expressè docet à D. Thomam.

ART. CXIX. Quoad communem auctorum consensum prolixitatis vitandæ gratia, exhibeo istem fidei dignum P. Suarez. Theolog. 1. 1. disp. 6. sect. 6. num. 3. ubi sic habet: Nihilominus communis sententia est, ad credendum præferri fidei divinæ, & infusæ, necessarium esse actum voluntatis, qui determinet intellectum ad credendum. Atque relictis auctoribus, subdit: Et est vera, & certa sententia, quam tribus propositionibus breviter declaro, & confirmo. Dico ergo primo actum fidei esse liberum, non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem. Quam conclusionem probat efficaciter ex Sacra litteris, & Conciliis, & ex communibus PP. consensibus, ac demum confirmat, quia infidelitas necesse

potam, & premium fides, quæ duo sunt certa ex fide, ex qua itidem certum est, nec meritum, nec demeritum absque libertate, & indifferentia dari posse. Neque verò movere quemquam debet, quod cum P. Suarez in conclusione distinctè posuerit libertatem exercitii, & libertatem specificationis, deinde in probationibus indistinctè loquatur de utraque. Id enim facit iure optimo propter rationem à priori uniformitatis quoad utramque libertatem cæteris paribus, quæ paulò prius expensa à nobis fuit art. 117. Præterea licet circa res alias aliquando contingat suspendi assensum, quin subinducatur dissensus circa idem, aut assensus circa oppositum, in negotio tamen Religionis, & propositione fidei catholice id non contingit, & censeo ne quidem contingere ullo pacto posse. Quia quicunque resistit fidei catholice, nec volunt eam sibi sufficienter propositam amplecti, id faciunt propter contrariam ad errores, quibus sunt innutriti, adhesionem, nec fieri potest, ut quisquam rationis compescat nullius sui ultimi finis realitati sibi sufficienter proposita assentiri, quia ea ipsa electio necessaria præsupponeret intentionem efficacem ultimi finis quasi in genere iuxta dicta cum D. Thoma *1. 2. art. 1. q. 1. Theol. quest. 1.* Atque hæc intentio, proposito hoc, & hoc ultimo fine in specie, quam veri ultimi finis propositionem continet in se propositio fidei catholice, necessario inducit electionem alterutrius utriusque, in quo figat assensum, & quem præfigat vitæ suæ, sicut quælibet intentio finis cuiusvis particularis inducit electionem alicujus ex mediis propositis in ordine ad illum, nec nisi per electionem unius reliquorum electionem suspendere potest. Sed de hoc alibi fusius. Sufficit nunc pro re nostra, Augustinus exprimens ejusmodi libertatem, inter indeliberatam, & fidem *Epist. 49. quest. 2. paulò ante finem.* Multi in eius (Christi) corporali presentia fuerunt, qui in eam, nec suscitatis alio mortuis, credere voluerunt, quales nec etiam multos videmus, cum tanta manifestatione illis compleantur præconia Prophetarum, nolle adhuc credere, & malle humana astutia resistere, quam clara, atque perspicua, tamque sublimi, & sublimiter diffamata divina credere auctoritati. Ubi humana astutia resistere, nil aliud, quam contradicendo fidei, sufficienter utique propositæ cum facultate proxima illi assentendi, humanis potius rationibus adherere, ac assentiri. Quæcumque igitur probant libertatem credendi Deo, æqualiter, ac indivisim probant libertatem contradictionis, & contrarietatis, idque iure optimo supposuit P. Suarez, uti etiam de D. Thoma dictum est superius. Libertatem, inquam, credendi, quia testimonia omnia sacra, quæ habentur de hac plurima, & clarissima, loquuntur de credendo expresse, deque ipso actu credendi, & non tantum de libertate ad audiendum, legendum, considerandum ea, per quæ deveniri potest ad actum credendi. Est autem violenta, & valde periculosa alienatio verborum Sacra Scriptura, Conciliorum, & SS. PP. dum quæ dicuntur de aliquo actu cum expressione ejus, transferuntur ad ea quæ sunt mediata, ac remota respectu ejusdem actus. Hoc enim pacto vix quidquam remaneret certum, ac fixum in Sacra Doctrina. Nemo profectò dixerit, absolutè, & sine addito digestionem cibi, respirationem, pulsationem esse liberam nobis, & subesse imperio voluntatis, & tamen sub sunt illi mediata, quia liberè sumimus cibum, & sumus physice liberè, ut nosmet ipsos occidamus.

ART. CXX. Adminiculatur libertati fidei di-

vinæ libertas fidei humanæ, & consensu Doctorum circa illam consensus hominum circa istam, & utrumque accrescit auctoritas sententiæ nostræ. Videtur enim verò hunc esse innatum hominibus sensum, se esse invicem liberos, ut utrumlibet dicentium opposita accommodent fidem pro libito. Argumento imprimis est, utrumque ex volentibus persuadere opposita, præcipuo conatu in hoc incumbere, ut conciliant sibi benevolentiam auditorum, quam patet ad hoc quæri, ut imperium voluntatis determinet intellectum ad præstandam fidem huic potius parti, quam oppositæ. Et quidem apud Rhetores Aristotele priores ea, fuit præcipua, ac ferè unica sollicitudo, præceptionumque materia, ut testatur Aristoteles ipse, multumque detestatur *lib. 1. Rhet. cap. 1. post initium*, & claudit detestationem dicens. Non enim oportet in iram, aut invidiam, aut misericordiam impellendo, à recto iudicem seclivare, ne similes ei simus, quibus eam, quæ usuris est, regulam prius inscitit: Nil autem id noceret, si non esset penes voluntatem, ut posset impellere intellectum in eam potissimum partem, in quam ipsa esset præinclinata. Retinuit nihilominus Aristoteles quamquam modificatam eam industriam captandi benevolentiam pro obtinenda victoria in assensu iudicis, dum dicit *cap. 2. proxime sequenti.* Harum igitur, quæ ratione parantur, persuasivum tria sunt genera. Nam alia sunt in moribus eius, qui dicit: alia in audire modo quodam afficiendo: alia in ratione ipsa, cum demonstramus, aut demonstrare videamur. Hæc autem secunda ars iudicis modo quodam afficiendi, si ad hoc tantum valere posset, ut applicaret ad considerandas rationes adversarii, non nisi apud pravum, & iniquum iudicem habere locum posset, & tamen traditur exercenda in omni iudicio, atque in familiaribus quoque persuasionibus idem ab omnibus præstatur communiter, tametsi agatur cum homine summæ probitatis, & existimato inflexibili, quominus æquè attendat ad rationes utriusque partis. Addit mihi Aristoteles ex tribus propositis generibus extremum utrumque, & mores, & rationes dicentis augere probationem, adeoque conferre ex parte objecti ad obtinendum assensum auditoris. Quod cum verificari minimè possit de medio genere excitationis affectus, superest, ut hic conferat ad idem ex parte principii determinando intellectum per imperium ad eam partem, in quam prævaluerit affectus, licet non prævaleat ratio. Propter seipsos autem auditores credunt, inquit Aristoteles, cum oratione in affectum impelluntur. Non enim similiter iudicium reddimus, cum dolemus, & cum letamur, & cum diligimus, & cum odimus; nempe tametsi de cætero rationes iudicandi eadem æquè bene possideamus. Deinde accidit frequenter eodem idem referente, duobus dispariter affectis, alterum dicere, ego nolo credere quidquam, & puto esse falsissimum, alterum vero, ego omnino volo credere, & puto esse verissimum; usurpaturque vulgo volo, & nolo in credendo, & discrepando, perinde atque in aliis operationibus certò subordinatis imperio voluntatis, & contradicentiæ, & contrariæ. Contingit demum similiter, ut multa alia prætermittam, duobus uni, eidemque narrantibus opposita, alterum ab illo repellit, alteri fidem præstari, atque eum, qui repulsus fuit, conqueri de injuria sibi irrogata dicendo; noluit iste mihi credere pro veritate, clariori, majorisque probitatis, & voluit potius adherere humuncioni inferioris, quoad omnia conditionis: O, quantum potest malus, vel bonus affectus, &c. Videtur planè neminem his, aliisque

ejusmodi perimultis in rem nostram exemplis resistere, & circa ea cavillari, nisi propteriverit posse, & exercendo (ut hoc iterum exprober) ad tuendum positum, eam libertatem, quàm dari negat, aut etiam maiorem. Quod ipsum jure optimo dixerit circa testimonium S. P. N. Ignac. in aurea epist. de virt. obed. §. 9. ubi clarissimè suffragatur asserta à nobis libertati quoad fidem divinam, & humanam, omnemque opinionem iuxta planum, spontaneum, ac proinde legitimum sensum verborum ejus, quæ talia sunt. *Que vis animi* (intelligentia) *tamen non est, quæ voluntas* *poller*, *libertate prædicta sit*, atque ipsa natura fertur ejus assensus in id, quod sibi veri speciem præbet. tamen multis in rebus, in quibus videlicet cognita veritatis evidentiæ vim illi non inferre, potest voluntatis pondere in hanc partem potius, quàm in illam inclinari: Cum multis aliis inferius, & superius eodem efficacitè conferentibus.

ART. CXXI. Alterum argumentum convin-
cens quasi à fortiori sumitur ex libertate benè,
& malè judicandi de proximo. Quæ præcipitur nobis,
substat utique libertati nostræ. Quod est prin-
cipium celebre Augustini, persèpe ab eo repetitum
adversus Manichæos. Præcipitur autem nobis, non
solum ut suspendamus judicium, sed etiam, ut si-
quidem judicare, velimus, interpretemur in me-
liorem partem, quando occurrit dubium de bona
aut mala operatione, ac præferimus intentione pro-
ximi, ut apparet ex illo Christi Domini Matth. 7. 1.
Nolite judicare, ne judicetur de vobis. In quo enim ju-
dicio judicaveris, judicabitur de vobis, & qua mensura
mensi fueritis, remetietur vobis. Quæ sic legit, & expo-
nit Augustinus, lib. 2. de sermone Domini in Monte : Hoc
loco nil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta, quæ
dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem inter-
pretemur. Et tanè, si ita liberum nobis esset judicare,
vel non judicare de proximo in dubiis, ut non etiam
esset liberum judicare benè, vel malè, finisrè, vel
benignè, pro, vel contra, perperam diceretur, quo
judicio, qua mensura. In his enim verbis clarè suppo-
nitur in nostra esse potestate, non solum judicare,
& non judicare, meriti, & non meriti, sed etiam
sic, vel sic, & meriti, & judicare; itaut habeatur
in potestate duplex, & mensura, & judicium. Quæ
in priori verbo : Nolite judicare, intelligitur cum
Augustino, in deteriorem partem. Nec enim pro-
hibemur judicare in meliorem partem. Ergo in dubiis,
& opinabilibus non solum sumus liberi liberta-
te contradictionis, sed etiam contrarietatis, seu &
exercitii, & specificationis. Videri potest in eandem
rem idem Augustinus in expositione quantumdam
propositionum ep. ad Rom. c. 79. ad illud : Tu quis es,
qui judicas ? Quod si liceret istud præceptum, nolite
judicare, retrahere, ac restringere ad solam con-
siderationem rationum pro, & contra proximum,
atque dicere præmissa de facto consideratione ra-
tionum hinc, vel inde, vel utrimque pugnantium,
nullam jam amplius nobis superesse libertatem, nec
vigere adhuc speciale obligationem præcepti quo-
ad actum ipsum judicandi, qui in eo exprimitur, li-
ceret utique retrahere similiter hæc præcepta :
non occides, non concupisces, & sic de aliis, ad motiva,
& circumstantias inducentes proximam possibilita-
tem occidendi, fornicandi, &c. atque dicere posita
ea possibilitate proximam nullam jam superesse liber-
tatem, & obligationem quo ad actum ipsum occi-
dendi, fornicandi, &c. qui exprimitur in præceptis.
Quod tamen qualescūt, nemo non videt. Si autem
dicas, ad esse rationem disparis intelligentiæ : ex pat-

ART. CXXII. Longè aliter procedit hæc in D. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 3. & 4. Ubi agitur circa suspitione, & de dubiorum interpretatione circa primum, & inde inducto præjudicio apud Matthæum testimonio, & hoc alio ad Rom. 14. non manducant, manducantem non judicat, & quilibet, & peccatum in actu ipso judicatur, & non in solis præambulis considerationibus. Ex hoc dicit legere, & considerare toros illos articulos de quibus ego hæc ad specimen excerpto. Videretur art. 3. corp. alio modo provenit (judicatur de his indicibus.) Ex hoc, quod aliquis malè affirmat aliterum. Cum enim aliquis contemnit, vel aliter dicit, aut trasititur, vel invidet ei, ex levibus signis opinatur de ipso. Quia unusquisque facit ut credit, quod apparet. Et paulo post secundus gradus est, cum aliquis per se non malitiam aliter affirmat ex levibus judiciis. Et sic de aliquo gravi est peccatum mortale. Ad 2. ex hoc, quod aliquis malam opinionem habet de alio sine iustis, scienti, indebitè contemnit ipsum, & idè ignorat eum. In art. 3. corp. repetit postremam istam periodum. Et addit: Et idè ubi non apparent manifeste indicia de malitia alicujus, debemus eum, ut bonum habere, in meliorem partem interpretando, quod dubium est. Deinde in respons. ad 1. ludit auream, & ad omnia veritatem merito rationem à priori: Melius est, quod quis frequenter querat, ut habens bonam opinionem de aliquo malo homine, quam quod verum salutar, talem nam opinionem de aliquo homine bono. Quare hoc si iura aliter, non autem ex primo. Ad deum ad 1. ad modo interpretatur aliquid in bonum, vel malum, definiendo, sive determinando: & sic in rerum natura est aliquis natus ad hoc, ut interpretetur nunquamque secundum quod est in iudicio autem per personam, ut interpretetur in melius, sicut dictum est. Prævalet ergo nunc que imperium voluntatis, ad quam solam dicitur pertinere ratio debiti; nec motivum prævalens dilgat intellectum, absque evidentia, ad unum determinatè partem cum inflexibilitate ad oppositam in actu ipso iudicando. Absque evidentia, inquam, cum eodem S. Doctore dicente paulo prius ad 1. Ad hoc potius attendere debemus in tali iudicio, quod bonum iudicemus bonum, nisi manifeste ratio contraria appareat. Sola ergo manifesta ratio pro una parte tollit aliam intellectum, ut non possit, nec debet voluntas nisi illum inflectere ad partem oppositam. Dixi, hoc argumentum convincere contra 4. Fortiori: Quia iudicium temerarium contra proximum, quod prohibetur præcepto à nobis ponderatur, nimirum levibus indicibus, adeoque concipitur æquius levibus prævalemus quoad intellectum secundum se.

*Exponitur, an, & quando elidant se mu-
tuò, vel non mutuò motiva opi-
nandi invicem opposita.*

ART. CXXIII. **E**X asserta opinandi libertate, & ex præmissa à nobis exposuimus